25 eeuwen in vogelvlucht

Heerlijkheid Onsenoort
Abdij Mariënkroon
Mariapoli Mariënkroon

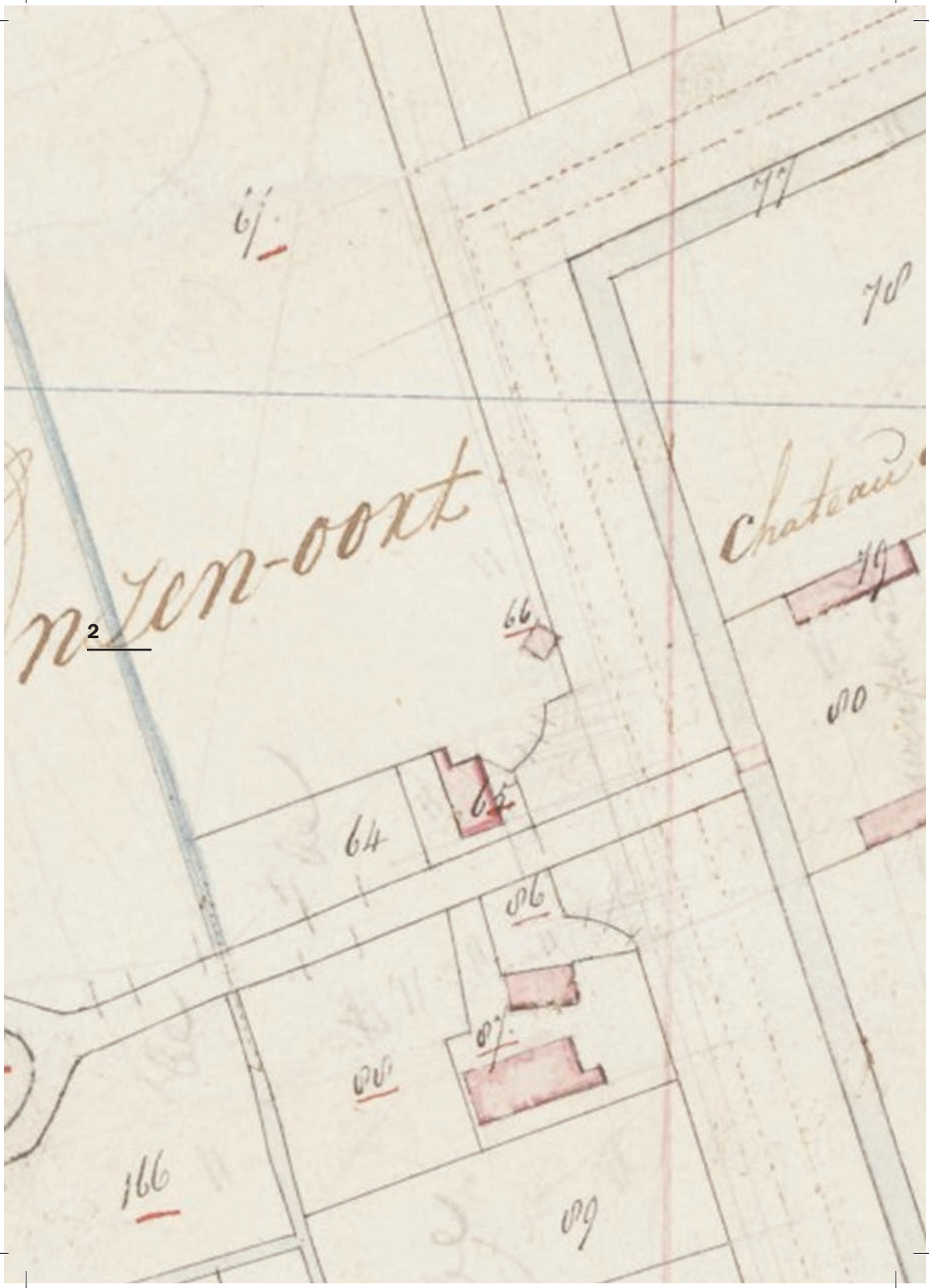
77
78
Chateau
79
80
66
64
65
86
87
88
89
166

25 eeuwen in vogelvlucht

Heerlijkheid Onsenoort
Abdij Mariënkroon
Mariapoli Mariënkroon

© Stichting Mariapoli Mariënkroon
Nieuwkuijk 2009

25 eeuwen in vogelvlucht

Heerlijkheid Onsenoort
Abdij Mariënkroon
Mariapoli Mariënkroon

4

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Uitgegeven door Focolarebeweging Nederland
Samengesteld door
A.H.P.G. van der Burgt

25 eeuwen in vogelvlucht
Heerlijkheid Onsenoort, Abdij Mariënkroon, Mariapoli Mariënkroon

ISBN: 978-90-814436-1-6
NUR-code: 693
NUR-omschrijving: Regionale stadsgeschiedenis

Inhoudsopgave

Voorwoord 6
Het landschap 8
IJzertijd (750 voor Chr. tot 50 na Chr.) 10
Houten mottekasteel 'Huys tot Honsooirde' (13de en 14de eeuw) 12
Stenen donjon: 'Huys en toorn te Hontsoord' (14de en 15de eeuw) 14
Kasteel Onsenoort (16de -19de eeuw) 16
Het Koninkrijk der Nederlanden en heerlijkheid Onsenoort (1813-1903) 18
De 'Franse paters' in ballingschap (1904-1921) 21
De Cisterciënzerorde 24
Van klooster O.L.V. van Onsenoort tot Abdij Mariënkroon (1921-heden) 25
Mariapoli Mariënkroon (2002-heden) 28
Focolarebeweging in het kort 30
Bedrijvigheid op Mariënkroon 34
Bernardusbedevaarten op Mariënkroon 36
Evacuatiedagen op Mariënkroon 38
De begraafplaats. 41
Park met grachten en vijvers 42
Poorten 44
- Poortzuil (1608) 44
- Onsenoort – kasteelpoort met leeuwen 44
- Vruchtenoord - landgoedpoort 45

Beelden 46
- Heilige Bernardus 1938 46
- Monument 'De Barmhartige Sameritaan' 1945 46

Kunstuitingen 47
- Pater Raymundus van Kessel (1919-1997) 47
- Pater Pascalis Vermeer (1915-1991) 47
- Openluchtspelen (1947) 48
- Stichting Honsoirde 48

Heemkundekring Onsenoort 49
Grachtvondsten 51
Focolarecentrum als toekomst 56

Eigenaren - bewoners 58
Bronnen 59
Geraadpleegde websites 60
Foto's en illustraties 60
Informatie 61

Voorwoord

De eerste keer dat ik door de poort van Abdij Mariënkroon reed was in 2000. Sindsdien heb ik de indruk op ontdekkingstocht te zijn. In 2001 werd mij vanuit de Focolarebeweging gevraagd om met een werkgroep te kijken of het terrein met de gebouwen geschikt konden zijn voor het Landelijk centrum van de Focolarebeweging. Hoe vaker ik hier kwam, hoe meer ik mij bewust werd heilige grond te betreden. Het waren de gebouwen, het waren de paters, het was de gastvrijheid, het was de ontdekking dat ieder hoekje, iedere boom iets te vertellen had. Zelfs iedere passant die op het terrein komt heeft een verbindingslijntje met de gebouwen, met de bewoners of met de reeds gestorvenen die op het kerkhof begraven liggen. Is het niet vanwege de evacuatiedagen in de oorlog, dan is het wel omdat ze binnen de muren op school hebben gezeten, door een van de paters gedoopt of getrouwd zijn of op de drukkerij geboorte-, huwelijks- of rouwkaarten hebben laten drukken. Het heeft dan ook niet lang geduurd dat ik mij begon te realiseren dat dit terrein een markante geschiedenis heeft. Als je niet oppast kun je wegdromen en de gebeurtenissen op heerlijkheid Onsenoort weer tot leven laten komen of je kunt je wanen binnen de muren van een slotklooster. In de laatste jaren kwamen er nieuwe feiten aan het licht. Tot 2007 wist niemand dat er in de ijzertijd (ca 500 voor Christus) al activiteiten op dit stuk land waren. Misschien was er wel een ijzertijdnederzetting op deze locatie. En dat we op het terrein een ‘ingepakt’ kasteel hebben, waren we allemaal al weer vergeten. Hardnekkig sprak men over een gesloopt kasteel maar nu weten we beter. En wie weet nog van het openluchtspel in 1947 met totaal 6000 bezoekers?
Ook de grachtvondsten hebben iets te vertellen. Aan de flessen te zien mogen we er van uitgaan dat Mattheus Hoeufft (1647-1720) graag wijn dronk. Misschien dat

koning-stadhouder Willem III daarom enkele keren op kasteel Onsenoort op bezoek is geweest.

Door de paters Cisterciënzers en de Heemkundekring zijn grote delen van de locale geschiedenis van heerlijkheid Onsenoort en abdij Mariënkroon bekend geworden, maar we mogen niet verwachten dat het terrein en de gebouwen al haar geheimen zullen prijsgeven. De vraag is of we ooit een afdoende antwoord vinden op de vraag waarom de gracht bij de toren zo diep is. En zullen we ooit te weten komen waarom stukken van een beeld van beeldhouwer Walter Pompe (1703-1777) uit Lith in de gracht terecht zijn gekomen?

Deze gids wil een handvat zijn om Mariënkroon en zijn geschiedenis beter te leren kennen.
Afgelopen jaren zijn er voor mij vragen beantwoord en zijn er vragen bijgekomen. Misschien dat deze gids u antwoord geeft op enkele vragen die u heeft en het zal mij niet verbazen als er ook bij u weer even zoveel vragen bijkomen.
Ik wens u veel leesplezier toe.

Nieuwkuijk, zomer 2009
Antoon van der Burgt

Heerlijkheid Onsenoort 17de en 19de eeuw

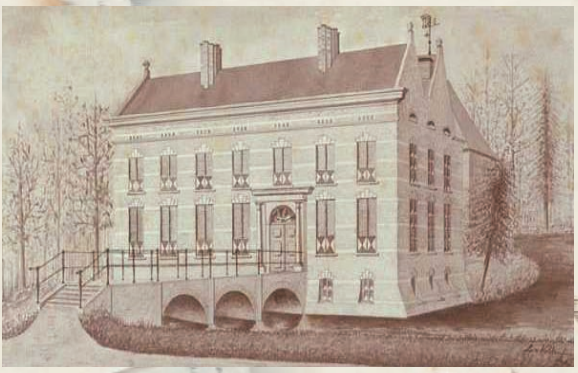

Het landschap

Rond het jaar 0 zal Midden-Brabant een landschap hebben gehad van stuifzandgebieden met duidelijke hoogteverschillen (zandruggen en zandvlakten). De basis is een dekzandgebied welke in de laatste ijstijd is ontstaan. Wind en water hebben hieraan een reliëf gegeven. Voor de aanmaak van ijzer uit ertshoudend gesteente waren tijdens de ijzertijd (750 voor Chr. tot 50 na Chr.) flinke hoeveelheden houtskool nodig en werd er veel bos gekapt wat stuifzandgebieden als gevolg had. Op andere plaatsen ontstonden moerassen doordat de zandruggen de waterafvoer richting zee belemmerden. Het dikke en zware zandpakket in Midden-Brabant beïnvloedde ook de grondwaterstroming. Hierdoor ontstond ook nog eens kwel, een verschijnsel waarbij grondwater naar de oppervlakte wordt geperst. Ook dit kwelwater droeg bij aan de vernatting van de gronden. Ondertussen steeg ook de zeespiegel. Daar waar eb en vloed in Brabant vrij spel hadden werd het veen afgedekt met zeeklei. Waar de zee minder invloed had, ontstonden natte veen- en moerasgebieden. Dit gebeurde ook in de omgeving van Mariënkroon wat nu deel uit maakt van het landschap dat de Langstraat heet.

Geomorfologische kaart met dekzandruggen

De Langstraat strekt zich uit van ‘s-Hertogenbosch tot Geertruidenberg en dankt haar naam aan de weg die vóór de Sint-Elisabethsvloed (1421) van oost naar west liep. Het kenmerkende van de Langstraat is het slagenlandschap:

smalle langgerekte kavels die ontstonden door ontginning van de natte gronden tussen de Maas in het noorden en de zandgronden en dekzandruggen in het zuiden. De nieuwe percelen waren veelal gescheiden door afwateringssloten met elzenhagen. De els werd geplant om de slootkanten te verstevigen en om een perceel af te bakenen. Zo ontstonden de zogenaamde slagen met de typerende lintbebouwing van de dorpen in oost-west-richting op de dekzandrug. Een typisch voorbeeld van een lintbebouwing is het nabijgelegen dorp Haarsteeg.

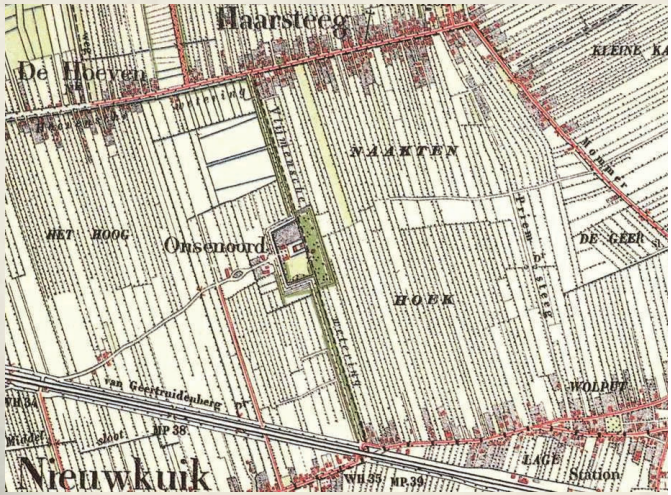

Topografische kaart uit 1892

Turfwinning was een belangrijke bron van inkomsten in de Langstraat en om het inkomen aan te vullen werd al vanaf de vijftiende eeuw leer gelooid. De Langstraat had een gunstige ligging voor de leernijverheid. De noordelijke polders waren uitstekend geschikt voor het weiden van vee. De huiden konden worden schoongemaakt in het kalkarme water van onder andere het Oude Maasje en er was voldoende eikenschors als grondstof voor het leerlooien.

Het kasteel Onsenoord is gebouwd op een dekzandrug of donk. Donken zijn hooggelegen zandopduikingen te midden van veen- of kleigebieden. Op dezelfde donk lag het buurtschap ’t Hoog (gesloopt rond 2002 in verband met de bouw van het industrieterrein ’t Hoog). Ook het kasteel van Drunen (voorheen bekend als het “Land van Ooit” en nu “Poort van Heusden”) ligt op deze dekzandrug.

IJzertijd (750 voor Chr. tot 50 na Chr.)

Tijdens een archeologisch onderzoek op het terrein van Mariënkroon in de winter van 2007-2008 zijn diverse aardewerkscherven gevonden. Daar zijn zowel fragmenten bij uit de prehistorie als uit de Late Middeleeuwen en de Nieuwe tijd. Eén fragment betrof een fragment van een licht besmeden pot met zandmagering en was duidelijk te plaatsen. Deze combinatie wijst op een datering in de Late IJzertijd (500 voor Chr.). Ook zijn er paalsporen gevonden die duiden op activiteiten uit deze periode. De onderzoekslocaties waren te klein om uitsluitsel te geven over al dan niet mogelijke ijzertijdnederzettingen. Gezien de ijzertijdvondsten in de nabijgelegen Priemsteeg te Vlijmen mag men dit eigenlijk wel verwachten.
De toenmalige bevolking is voor het eerst beschreven na de komst van de Romeinen. Zij troffen in Noord-Brabant een dunbevolkt gebied aan, bewoond door arme zandboeren die leefden van hun akkerbouw en wat veeteelt voor eigen gebruik. De boer bouwde zijn huis op de droge gronden bij een eikenbos, waar de natuur hem volop hout verschafte. Dorpjes bestonden veelal uit drie tot zes boerderijen. In het huis trof men een vloer aan van leem, een vuurplaats, een maalsteen, een weefgetouw, een broodoven en een servies van aardewerk: kopjes, bekers, schalen en kommen, kookpotten en grote voorraadpotten. Het stalgedeelte was meestal ruimer dan het woongedeelte. Daarboven was vermoedelijk een opslagruimte voor hooi en stro. Allerlei gebouwtjes vulden het geheel aan. De akkertjes werden omheind met hekken om het wild en vee buiten te houden. Als de gebouwen vervielen bouwde men op het naburige veld een nieuw onderkomen en ploegde het oude, rijk bemeste erf weer om. De ijzertijdboer verbouwde gierst, rogge en tarwesoorten voor brood, gerst voor bier, vlas voor olie en weefsels, planten voor kleurstoffen en allerlei groenten en kruiden. De veestapel

Impressie ijzertijdnederzetting (Kelvin Winson)

bestond vooral uit koeien, varkens, schapen en kippen. Er waren misschien ganzen, een geit en, bij een rijke boer, een paard. Koeien leverden vlees, melk en huiden.
De kleine ijzertijddorpjes lagen op loopafstand verspreid over heel Brabant. Onderzoeken hebben aangetoond dat het aantal dorpen in de ijzertijd overeen komt met het aantal Brabantse dorpen omstreeks 1950. Ze waren alleen veel kleiner van omvang. Het is dan ook goed te begrijpen dat op de dekzandrug waar Mariënkroon ligt een ijzertijd-nederzetting kan hebben gestaan.
Na de Romeinse tijd stijgt de zeewaterspiegel en vervallen de grote akkerbouw- en weilandcomplexen tot bossen en moerassen. Vanaf de middeleeuwen (1000 na Chr.) ontstaan esdorpen als gevolg van de individuele kampontginningen op de hogere zandgronden. Aanleg van dijken langs de rivieren in de 13de en 14de eeuw en de zeedijk tussen Doeveren en Drunen bieden de achterliggende gronden nieuwe mogelijkheden voor ontginning en op de dekzandruggen wordt bewoning weer mogelijk.

Houten mottekasteel: ‘Huys tot Honsooirde’ (13de en 14de eeuw)

De geschiedenis van Onsenoort vóór 1300 is onduidelijk. 1266 is het jaartal dat we vinden over Onsenoort waarvan we zeker zijn dat het echt is. Gerlach de Rovere wordt genoemd als Heer van Waalwijk, Drunen, Onsenoort en Vlijmen. Op een dekzandrug bevindt zich een mottekasteel dat de naam ‘Huys tot Honsooirde’ draagt. Een mottekasteel bestond uit een kunstmatig opgeworpen heuvel met daarop een in hout opgetrokken huis. Het geheel was omgeven door een gracht, met aan de binnenzijde een houten palissade. Vlak naast de motte lag in de regel een voorhof of voorburcht met een boerderij en opslagruimten, eveneens voorzien van een palissade en een gracht. Tijdens het archeologisch proefsleuvenonderzoek op het terrein van Mariënkroon in de winter van 2007-2008 zijn sporen van de gracht gevonden welke het vermoeden van een mottekasteel bevestigen. De voorburcht meet ca. 70 meter en het is heel goed denkbaar dat hier, behalve een boerderij met opslagruimten, ook de behuizing voor een garnizoen was ondergebracht.

In de 13de en 14de eeuw was heel ons land opgedeeld in graafschappen en hertogdommen. Wisselingen van eigendommen en overdracht van bezittingen waren vaak het gevolg van gebiedsveroveringen, huwelijken tussen de adel en erfenissen. Als oplossing bij een geschil tussen de graaf van Vlaanderen en de hertog van Brabant in 1356 werd de stad en het land van Heusden, waarin Onsenoort ligt, aan graaf Willem V, graaf van Holland gegeven. Hier is het echter niet bij gebleven want meningsverschillen hierover bleven bestaan. De Bosschenaren beweerden dat Vlijmen en Engelen tot Brabant behoorden terwijl Holland meende dat het zijn gebied was. In 1372 barstte de strijd los. Jan van Nederveen, een Brabander,

Impressie mottekasteel (B. Clarijsse)

stak het huis van Onsenoort in brand. Voor de leenheer Rutger van Ouden was dit een grote schadepost want hij was pas in 1370 met de heerlijkheid Onsenoort beleend. In augustus 1374 kwamen Wenzel en Johanna van Brabant met Albrecht van Beieren (Holland) overeen dat men de uitspraak aan vijf scheidsrechters zou overlaten. Deze deden op 18 september 1374 te Breda de uitspraak dat de schade die men aan elkaar had toegebracht als vereffend werd beschouwd en dat Vlijmen en Engelen tot het Land van Heusden behoorden, dus tot Holland.

Stenen donjon: 'Huys en toorn te Hontsoord' (14de en 15de eeuw)

Het schijnt dat noch leenheer Rutger van Ouden, noch zijn zoon Willem het huis van Onsenoort na de verwoesting in 1372 hebben opgebouwd. Het is begrijpelijk dat Jan Cuyst, die in 1382 in opdracht van Willem van Ouden met Onsenoort beleend werd, niet veel meer dan puinhopen vond. Als schout van Vlijmen zocht hij een passende woning. Hertog Albrecht van Beieren had ook bepaalde redenen om zijn schout bij de uitvoering van zijn plannen een handje te helpen. In 1388 beval hij zijn rentmeester in het land van Heusden om aan "Jan Cuyst, sijnen Schout te Vlijmen vier jaren lang 63 oude schilden sjaars tot optimmeringe van het Huys en den toorn te Hontsoord te betalen".

Er bestaat dus wel een goede reden om aan te nemen, dat de toren van Onsenoort voor zover het de kelder en de verdieping betreft, omstreeks 1388 gebouwd is. In de tweede helft van de 15de eeuw (1450-1500) is er een verdieping bovenop gebouwd. Na de komst van de paters in 1904 is de toren met nog een verdieping verhoogd. Met de restanten van de motte (opgeworpen heuvel) is waarschijnlijk de 13-14de eeuwse gracht gedempt.

De zware toren, ook donjon genoemd, heeft een afmeting van ongeveer 13,5 x 10,5 meter. In de kelder zijn de muren 2,50 meter dik en op de eerste verdieping 2,20 meter dik. Het spreekt vanzelf dat de toren zoals we die nu kennen niet ongewijzigd is gebleven. De gevels vertonen hier en daar sporen van vroegere, kleine vensters. Deze zijn echter dichtgemetseld en de zware muren zijn doorbroken voor grote ramen in een tijd waarin de toren als verdedigingswerk had afgedaan. In de kelder waren naar alle vier de windrichtingen toe schietgaten. De ingang van de donjon bevond zich aan de oostzijde op de eerste verdieping. De houten drempel is nog steeds zichtbaar.

We mogen veilig concluderen dat het huis van de heerlijkheid Onsenoort een versterking is geweest en niet zozeer als een woongelegenheid was ingericht. Het huis was niet voor behaaglijkheid, maar voor afweer gebouwd. Men woonde binnen zijn gracht en wal, nauw op elkaar geperst met koeien- en paardenstallen. Waarschijnlijk heeft de toren tot ca.1550 dienst gedaan als woning.

Onsenoort was (evenals Nieuwkuyk) een leenheerlijkheid, waar de heer de volle rechtsmacht uitoefende. Een heerlijkheid was vóór de Franse revolutie het best te vergelijken met een klein staatje. De wetgevende, rechterlijke en uitvoerende macht berusten, zo niet onmiddellijk, dan toch indirect in handen van de heer. Hij had het recht om in halszaken en in burgerlijke gedingen te vonnissen, om bij overtredingen van mindere aard recht te spreken en in burgerlijke zaken te beslissen. Dat betekende vaak dat de heren de rechtspraak in handen hadden die geld opbracht vanwege de boetes. Alles bij elkaar genomen zouden we kunnen zeggen dat de leenmannen er best munt uit wisten te slaan.

Stenen donjon (18de eeuw)

Kasteel Onsenoort (16de - 19de eeuw)

Uitgaande van de architectuur is in de eerste helft van de 16de eeuw (1500-1550) achter de toren (westelijk) een nieuw huis gebouwd. Het huis bestond uit twee ondiepe vleugels met op de hoeken aan de achterzijde twee torens: een smalle traptoren en een privaattoren. De voorgevel bevatte rechts van het midden een entree en links van het midden een erkerachtige uitbouw. Het was de familie Van Wijck die toen beleend was met Onsenoort (1382-1583). Een kaart van de heerlijkheid uit 1688 verbeeldt het huis met twee bijgebouwen. Deze bijgebouwen zijn waarschijnlijk door Gerard van Poeldijk (1625-1688)

Kaart van heerlijkheid Onsenoort (1688)

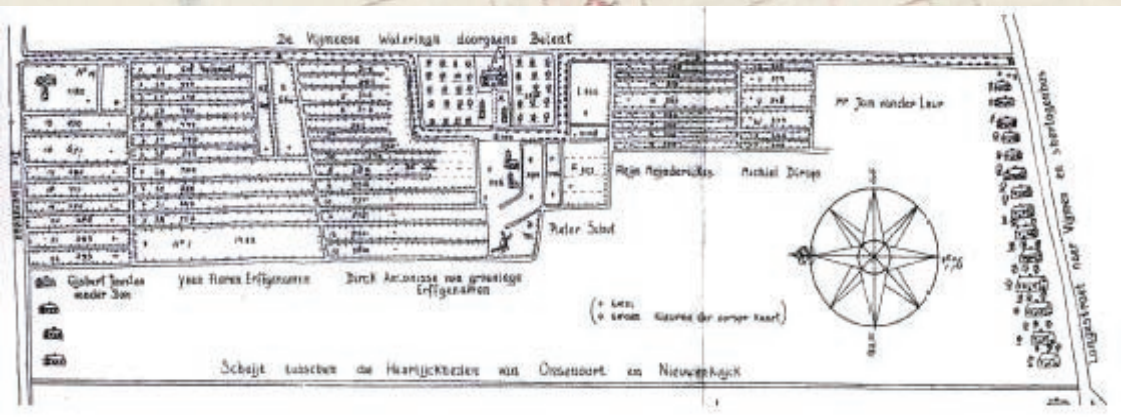

gebouwd aangezien de symmetrische architectuur duidt op een datering van eind 17de eeuw. Het nieuwe huis bestond vanaf die tijd uit een hoofdgebouw dat samen met de toren op een omgracht eiland lag. Haaks op de voorgevel van het hoofdgebouw stonden de twee symmetrische gebouwen die samen de zijkanten van een vierkant voorterrein begrensten.

Over het gebruik van de woontoren en het kasteel in de 17de eeuw worden we geïnformeerd door een boedelinventaris uit 1672. De kelder in de toren werd op dat moment gebruikt als brouwkelder, de begane grond bevatte vermoedelijk een slaapplaats, want er stonden twee bedden. Mogelijk bevatte de eerste verdieping een kapel want de inventaris noemt enkele kazuifels, een missaal, een ciborie en verdere attributen voor de katholieke eredienst. Het rechter bijgebouw was het koetshuis. Hier stonden vier paarden, een huifkar en twee rijtuigen met toebehoren. Het linkerbijgebouw was het onderkomen voor het personeel. Hier stonden onder andere de waskuipen, het tuingereedschap, een wan om het koren van het kaf te scheiden en turfbalen. Voor het rechter bijgebouw bevond zich de waterput. Tijdens recente grondwerkzaamheden zijn overblijfselen van deze put gevonden.

Het Koninkrijk der Nederlanden en heerlijkheid Onsenoort (1813-1903)

Met de komst van de Fransen (1795-1813) kwam er een einde aan de Republiek der Verenigde Nederlanden. In die periode was de heerlijkheid Onsenoort in eigendom bij Bernardus Jacobus Johannes Half-Wassenaer (1746-1810). Bij de eerste volkskeuze op 4 april 1795 werd hij gekozen tot lid van de Bossche Municipaliteit (gemeentebestuur). Door koning Lodewijk werd hij benoemd tot ridder in de Orde van de Unie en van 1807 tot 1810 was hij lid van het Wetgevend Lichaam.
Jonkheer Jacob Willem Half Wassenaer volgde zijn vader in 1810 op als heer van Onsenoort en Nieuwkuyk. Na de inlijving van Nederland bij Frankrijk werd hij als lid van het Departement van de monden van de Rijn door Napoleon benoemd tot president van het kanton Waalwijk. Nadat ons land zijn onafhankelijkheid had herwonnen en een nieuwe staatsregeling werd ingevoerd, werd hij bij Organiek Besluit van 28 augustus 1814 opgenomen in de Ridderschap van Noord-Brabant onder de naam van Half Wassenaer van Onsenoort. Hij was sedertdien ook lid der Provinciale Staten van Noord-Brabant en districtcommissaris van Waalwijk. Uiteindelijk komt de heerlijkheid in eigendom bij zijn dochter jonkvrouw Julia Maria Clara Half Wassenaer(1807-1892). Zij trouwt met Leopold de la Court. Hij stamde uit een Belgisch-Limburgse familie, die echter sinds meer dan een eeuw in Brabant woonde en die een aantal mannen heeft voortgebracht die zich voor de vrijheid en welvaart van Brabant zeer verdienstelijk hebben gemaakt. Een van de bekendste is Paulus de la Court, de vader van Leopold. Paulus de la Court was advocaat te ‘s-Hertogenbosch. In 1794 ging hij in de politiek en heeft verschillende functies bekleed. Hij beijverde zich voor het welzijn van de boerenbevolking en wilde dat ten behoeve van hen woeste gronden in Brabant werden

ontgonnen. Op hoge leeftijd maakte hij nog plannen voor de ontginning van De Peel. Zijn zoon Leopold, geboren te 's-Hertogenbosch in 1795, stond ook in dienst van de gemeenschap. In 1829 werd hij benoemd tot administrateur van 's Rijks Schatkist in Noord-Brabant en commandeerde in 1831 als kapitein der Schutterij het fort Isabella bij 's-Hertogenbosch. Na het overlijden van jonkvrouw Julia Maria Clara Half Wassenaer in 1892 erft hun zoon Josephus Maria Wilhelmus Emmanuel de la Court (1840-1907) de heerlijkheid Onsenoort. Ook Josef de la Court was een verdienstelijk man. Hij was voorzitter van de Maatschappij van Landbouw. Als voorzitter van de Vincentiusvereniging was hij betrokken bij het ontstaan van de diocesane katholiekendagen en werd voorzitter van het uitvoerend comité in 1900, 1901 en 1903. Het was ook de periode dat de katholieken zich durfden te profileren. In 1891 schreef paus Leo XIII de encycliek Rerum Novarum. De encycliek over de situatie van de arbeidersklasse formuleert de uitgangspunten van de sociale leer van de Rooms-katholieke Kerk. Het waren deze uitgangspunten die als basis dienden voor de onderwerpen op deze Katholiekendagen. Naast onderwerpen als zondagsrust, drankmisbruik en het onderwijs werd er ook druk uit geoefend om zich als katholieken te verenigen en zichtbaar te worden. De boerenleenbank en de Boerenbond werden aangewezen organisaties voor katholieke boeren. Voor jonkheer Josef de la Court was de morele druk kennelijk zo zwaar dat hij meende te moeten opstappen

Jonkheer Josef de la Court (1840-1907)

als voorzitter van de Maatschappij van Landbouw daar veel leden een protestante achtergrond hadden waardoor de Maatschappij van de Landbouw als tegenhanger van de Boerenbond werd gezien.

Dan lezen we plotseling in de krant van 4 november 1903 dat het kasteel en landgoed Onsenoort, groot 105 hectaren, publiek zal worden verkocht. De kasteelheer had in een onbewaakt ogenblik zijn handtekening gezet onder een akte van borgstelling voor een bank en op grond daarvan werd hij aangesproken voor een zó groot bedrag, dat hij genoodzaakt was zijn gehele bezit te verkopen om de schuldeisers te kunnen voldoen. De verkoop betekende het einde van de heerlijkheid Onsenoort. Meer dan zes eeuwen heeft het bestaan. De heer van het kasteel vertrok en het landgoed kreeg een andere bestemming. Niet lang heeft Josef de la Court zijn vertrek overleefd. Op 23 mei 1907 overleed hij te Vught en werd hij bijgezet in het familiegraf te Nieuwkuijk.

Heerlijkheid Onsenoort (eind 19de eeuw)

De ‘Franse paters’ in ballingschap
(1904-1921)

Op 4 mei 1904 komt een groep monniken naar Nieuwkuijk en betrekken het kasteel Onsenoort. Zij kwamen van de abdij Sainte Marie du Pont Colbert te Versailles bij Parijs. In deze abdij werd getracht de oude levenswijze van de cisterciënzers met een modern streven te verbinden. De abt van deze abdij was Paul Maréchal. Hij werd in 1840 te Dreux geboren, deed zijn theologische studies aan de universiteit van Parijs en werd in 1871 priester gewijd. Hij moet zeer welgesteld geweest zijn, want om zijn plannen uit te voeren heeft hij nooit hoeven te bedelen. In 1891 begon hij, vijftig jaar oud, zijn noviciaat bij de cisterciënzers van de abdij Fontfroide bij Narbonne in Zuid-Frankrijk. Een jaar later, na zijn professie, trok hij met goedkeuring van zijn abt samen met enkele monniken van Fontfroide naar Versailles. In een buitenwijk van deze stad stichtte hij het klooster Sainte Marie du Pont Colbert waar het contemplatief leven met de Altijddurende aanbidding van het Allerheiligste Sacrament verenigd werden.
Pont Colbert werd in 1896 tot priorij en in 1900 tot abdij verheven. In Frankrijk ontwikkelde zich in die tijd een anticlericaal offensief. De regering wilde de rechtspositie van de religieuze orden en congregaties regelen, zodat de staat een beter toezicht kreeg op de religieuzen en hun invloed op de maatschappij. De regeling kwam tot stand in de wet van 1 juli 1901. Minister Combes paste deze wet met een consequent volgehouden

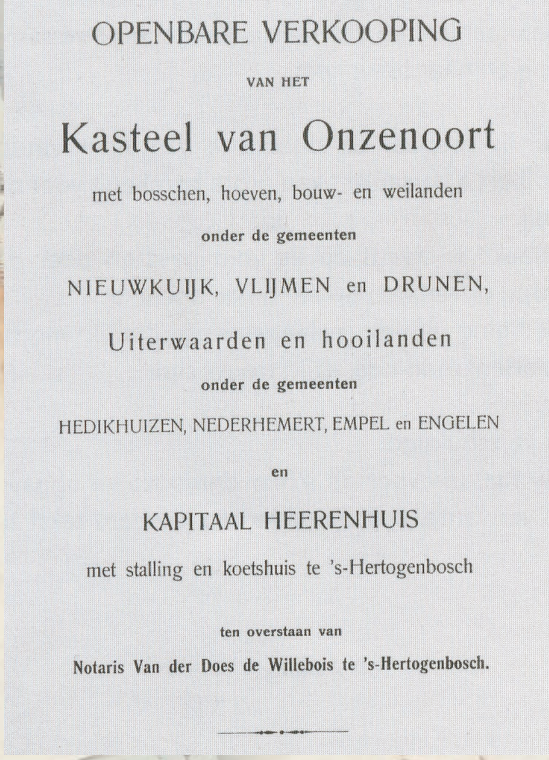
OPENBARE VERKOOPING

VAN HET

Kasteel van Onzenoort

met bosschen, hoeven, bouw- en weilanden

onder de gemeenten

NIEUWKUIJK, VLIJMEN en DRUNEN,

Uiterwaarden en hooilanden

onder de gemeenten

HEDIKHUIZEN, NEDERHEMERT, EMPEL en ENGELEN

en

KAPITAAL HEERENHUIS

met stalling en koetshuis te ’s-Hertogenbosch

ten overstaan van

Notaris Van der Does de Willebois te ’s-Hertogenbosch.

Aankondiging openbare verkoop (1903)

kwaadwilligheid toe. Dit leidde in het voorjaar van 1903 tot een brute verjaging van 30.000 kloosterlingen uit Frankrijk, omdat al deze kloosterlingen op aandrang van Rome geweigerd hadden zich onder staatstoezicht te stellen. Ook abt Maréchal met zijn kloostergemeenschap moest het land verlaten. Wat het klooster en zijn bezittingen betrof deed hij echter zijn rechten gelden als persoonlijk eigenaar. Daardoor werd het gebouw niet in beslag genomen, maar de monniken kregen geen verlof om er te blijven. Zo stond er voor hen geen andere weg open dan die van ballingschap. In België te Marteau-Feuillon bij Yvoir in het bisdom Namen vond de abt voor zijn monniken een voorlopige verblijfplaats in een oud hotel. De huisvesting was er slecht en de streek erg ongezond. Gedurende hun korte verblijf stierven daar drie monniken. De abt moest uitzien naar een beter verblijf. In een Belgische krant zag abt Maréchal een advertentie waarin een kasteel met 105 hectaren grond in Nieuwkuijk te koop werd aangeboden.

De abt ging verder inlichtingen inwinnen. Door middel van naar Nederland uitgeweken Franse carmelitessen kwam hij in contact met de notaris. De onderhandelingen verliepen vlot en op 9 december 1903 werd de koop van het kasteel met twaalf hectare grond gesloten. De bisschop van 's-Hertogenbosch, Mgr. Van der Ven, had reeds op 6 december verlof tot vestiging in Nieuwkuijk

gegeven onder de voorwaarden dat de monniken in geen enkel opzicht ten laste van het Bossche diocees zouden komen.
Nog voordat de monniken in 1904 hun intrek in kasteel Onsenoort hadden genomen werden al plannen gesmeed om voor de aangemelde novicen en alle monniken voldoende huisvesting te bieden. Bij de komst van de eerste monniken, begin mei 1904 werd er al volop verbouwd. De bijgebouwen kregen een verdieping en het oprichten van een kloostermuur was in volle gang. Omdat niet van een langdurig verblijf werd uitgegaan, probeerde men in de bestaande bouw de benodigde capaciteit te realiseren. Op 14 mei kwamen de laatste paters aan. Vrij snel werd de oude middeleeuwse toren met een verdieping verhoogd. In 1906 werd de kapel tussen de middeleeuwse toren en het kasteel gebouwd en in 1910 volgde het convict (kloosterschool). Abt Maréchal heeft de vestiging te Nieuwkuijk nooit beschouwd als een nieuwe stichting. Voor hem bleef Onsenoort slechts een voorlopig toevluchtshuis. Toen hij na de Eerste Wereldoorlog in 1918 naar Frankrijk terugkeerde, was het zijn bedoeling de kloostergemeenschap terug te roepen en Onsenoort van de hand te doen. De Franse paters waren tijdens de oorlog dienstplichtig geweest. Het gevaar bestond, dat ze in Frankrijk als deserteurs aangemerkt zouden worden. Dit noodzaakte de abt om in 1921 enkele paters in Nieuwkuijk achter te laten, terwijl hij dat vermoedelijk liever niet had gedaan. Deze bijzondere omstandigheid was er de oorzaak van dat Onsenoort niet werd opgeheven.

De Cisterciënzerorde

Mariënkroon is een abdij van de Cisterciënzerorde. Deze Orde is ontstaan in 1098, toen enige benedictijnermonniken van Molesmes in Frankrijk, die zich niet konden verenigen met de manier waarop de Regel van St. Benedictus daar werd beleefd, het initiatief namen tot de stichting van een nieuw klooster. Zij vestigden zich te Citeaux (Cistercië) en van daaruit verspreidde deze nieuwe orde zich over heel Europa. Naar de plaatsnaam werden deze kloosterlingen cisterciënzers genoemd. In 1112 stelde Bernardus van Clairvaux (1090-1153) de strenge regels voor de orde vast. Bernardus eiste absolute onthouding, totale afzondering van de wereld en het afzien van alle aardse goederen. De orde breidde zich snel uit. Bij Bernardus dood waren er 350 cisterciënzerkloosters.
In de sober ingerichte kloosters van de Cisterciënzers heerste stilte. De kloosters waren veelal gevestigd in ontoegankelijke streken. De monniken verdeelden hun tijd tussen gebed en handenarbeid en ontpopten zich als meesters in het droogleggen van moerassen, het rooien van bossen, het irrigeren, vruchtbaar maken en bebouwen van akkerland. De kloosters groeiden uit tot succesvolle boerderijen, schapenfokkerijen, bierbrouwerijen enz.
Ook in de abdij Mariënkroon was een contemplatieve gemeenschap waar de leefregel ‘Bid en Werk’ centraal stond.

Van klooster O.L.V. van Onsenoort tot Abdij Mariënkroon (1921-heden)

In het begin van 1921 werd de communiteit van Onsenoort overgeplaatst naar Versailles. Zij bestond voor het merendeel uit Nederlanders, want slechts vijf paters en de abt waren van het oude Pont Colbert over. Met de verplaatsing van de communiteit werden tevens de rechten en privileges van een zelfstandig klooster naar Pont Colbert overgebracht. De bedoeling van de abt was om Onsenoort aanstonds te verkopen, maar de verkoop ging voorlopig niet door. Tot het jaar 1924 vormden twee Franse paters en een broeder de communiteit van Onsenoort. Abt Maréchal, die de monniken naar Onsenoort had gebracht stierf in 1924. Zijn opvolger, de Nederlander abt Franciscus Janssens, heeft ervoor gezorgd dat Onsenoort een zelfstandig klooster werd met de naam 'Onze lieve vrouw van Onsenoort'. Bij de canonieke oprichting in 1929 werd het een priorij. Nadat het klooster in Nieuwkuijk de status priorij kreeg ontstonden onder de paters ideeën om op het terrein van Onsenoort een echte abdij te bouwen. Architect Karel van Dael ontwikkelde de plannen voor een traditioneel abdijklooster conform de bouwstijl van de jaren '30 met gotische ramen in de kruisgang (zie pagina 26). In het ontwerp zijn alle elementen van een cisterciënzerabdij aanwezig: de kerk, kruisgang, abtskapel, kapittelzaal, refter, ziekenzaal, bronnenhuis, afdeling voor de patersen de broeders, een juvenaat en het gastenhuis. In 1934 is het oorspronkelijke kasteel gestript en werd de gracht grotendeels gedempt. Op de kelders van het voormalige kasteel is in 1935-1936 de eerste vleugel (de oostvleugel) van de nieuwe abdij gebouwd. De muren van het oude kasteel zijn opgenomen in de nieuwe vleugel en aan de grens van het terrein kwam een poortgebouw. Bij de opening werd de naam klooster 'Onze Lieve Vrouwe van Onsenoort' gewijzigd tot klooster 'Mariënkroon', ge-

noemd naar het cisterciënzerklooster in de omgeving van Heusden welke in 1579 door de Geuzen werd geplunderd. De plannen voor een noordvleugel (tussen gastenhuis en nieuwbouw 1935) met bronnenhuis zijn wel uitgewerkt maar niet gerealiseerd. De bouwhuizen (voormalig koetshuis en personeelshuis) zijn hierdoor blijven staan. Door de enorme aanwas van het aantal monniken in de naoorlogse jaren zijn in de vijftiger jaren de bouwplannen weer te voorschijn gehaald. Vanwege de financiën heeft men moeten besluiten om de oorspronkelijke bouwstijl los te laten en over te gaan op een meer sobere bouw. Door de architectenbureaus Hans van der Laan, Hansen, Van Hal te Rosmalen en Baayens te Heusden is in 1957-1958 een nieuw klooster ontworpen (pré-Bossche School). In deze plannen stonden de bouwhuizen weer op de nominatie gesloopt te worden. Ook het convict paste niet meer is het totaalplan. Vanwege de vele monniken werd er een grote kerk gepland. In 1960 is een deel van de noordvleugel (zonder kruisgang en trappenhuis) en de keuken gebouwd. Meer geld voor de nieuwbouw en eventuele sloop van de bouwhuizen was er niet. Het convict (juvenaat) werd in 1963 gerenoveerd. Architect Baayens heeft ook hier het sobere laten prevaleren. De bouwhuizen behielden hun bestemming (gastenhuis en drukkerij). Op

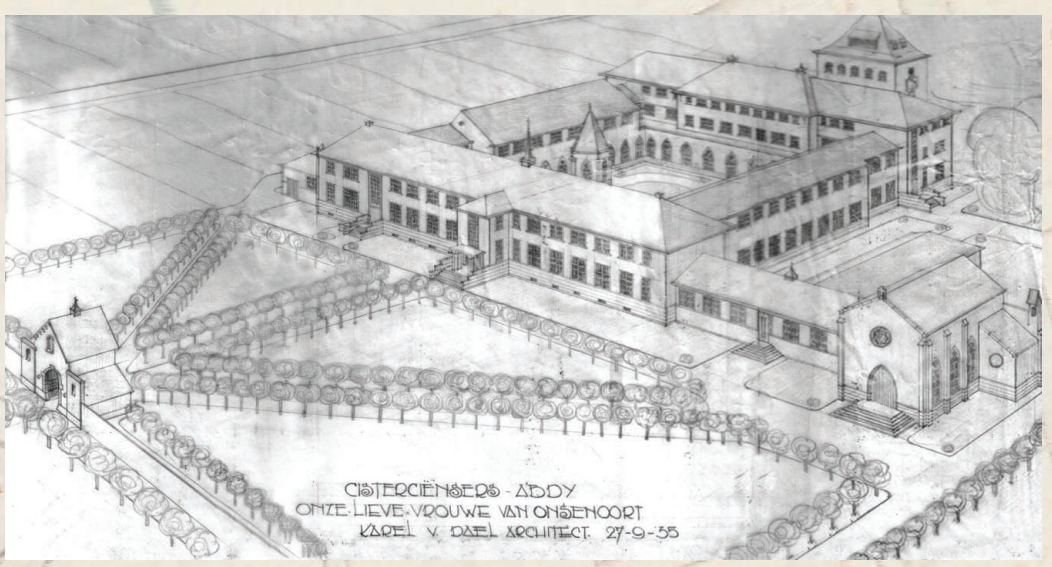

Kasteel Onsenoort wordt klooster Mariënkroon (1935)

24 juli 1957 werd Mariënkroon verheven tot abdij. De abdij groeide uit tot de grootste van de Cisterciënzerorde in Europa. Er waren meer dan tachtig monniken, van wie vijftig priester. De snel veranderende wereld in de 20ste eeuw bracht een nieuwe kijk op mens en wereld. Deze visie werd na de Tweede Wereldoorlog en vooral na het Tweede Vaticaans Concilie binnen de Rooms-katholieke kerk en ook binnen de abdijmuren van Mariënkroon voelbaar. Het begon vooral toen om meerdere redenen de dagorde werd gewijzigd en het absolute *silentium* (zwijgen) werd opgeheven. De monniken kwamen met elkaar in gesprek en door de werkzaamheden van de paters buiten de abdijmuren was het koorgebed, dat over de hele dag verspreid was, niet meer als zodanig te handhaven. Een groot aantal paters kreeg werk in de zielzorg, werden pastoor, aalmoezenier en leraar. De dagorde werd aangepast aan de nieuwe situatie. Symbolisch voor de verandering is dat de kloosterpoort wijd open werd gezet en dag en nacht open bleef. Na de bloeiperiode stopte allengs de nieuwe aanwas. Toen pater Gerardus Hopstaken in 1992 abt werd waren er nog 17 paters op Mariënkroon woonachtig. Er moest worden nagedacht over de toekomst van de abdij

Mariapoli Mariënkroon (2002-heden)

Ruim tien jaar lang zochten de paters cisterciënzers naar een bestemming voor abdij Mariënkroon, waarbij deze behouden zou blijven als centrum voor spiritualiteit, bezinning en cultuur. De Focolarebeweging was al even lang op zoek naar een terrein voor een nieuw landelijk centrum. Toen in september 2000 de bisschop van 's-Hertogenbosch, Mgr. Hurkmans, de cisterciënzergemeenschap van abdij Mariënkroon en de Focolarebeweging met elkaar in contact bracht, bleken de wensen van ieder goed op elkaar aan te sluiten. Voor de Focolarebeweging biedt het abdijterrein een unieke locatie om gemeenschapsleven daadwerkelijk te beleven en biedt het de basisfaciliteiten voor een vormingscentrum, ingebed in een gemeenschap. De rust die er van de abdij uitgaat, maakt deze tot een uitstekende plaats als vormingscentrum. Op 6 maart 2002 werd de door de Focolarebeweging opgerichte 'Stichting Mariapoli Mariënkroon' eigenaar van de abdij Mariënkroon, voor een symbolische prijs. De kloostergemeenschap als zodanig bleef bestaan en de Focolarebeweging nam haar intrek in de reeds vrijstaande gebouwen.

Abt Gerardus Hopstaken en Chiara Lubich (2004)

De officiële aankondiging hiervan werd door de abt van de abdij, pater Gerardus Hopstaken, gedaan op 3 maart 2002 te Nijmegen, tijdens een open dag bij gelegenheid van het 40-jarig bestaan van de Focolarebeweging in Nederland.
De abt zei daarbij:

“Wij waren al jaren biddend om uitkomst op de vraag hoe Mariënkroon behouden kon blijven voor de kerk en kon blijven voortleven als centrum van religie, christelijke cultuur en maatschappelijk leven. En tot mijn grote vreugde kan ik u vandaag meedelen dat de cisterciënzers van Mariënkroon en de Focolarebeweging in Nederland elkaar, Godzijdank, gevonden hebben en dat wij zijn overeengekomen om van nu af het beheer over de abdij Mariënkroon te gaan delen. Een van onze eerste intenties zal zijn dat de abdij Mariënkroon in de toekomst werkelijk mag worden: een focolare, een brandhaard van liefde.”

Impressie Mariapoli Mariënkroon (W. Stevens)

Focolarebeweging in het kort

De Noord-Italiaanse stad Trente heeft tijdens de Tweede Wereldoorlog zwaar te lijden onder de bombardementen. Te midden van deze oorlogssituatie voelt Chiara Lubich (1920-2008), een jonge onderwijzeres, de roeping om haar leven aan God te wijden. Haar innerlijke vreugde werkt aanstekelijk en enkele jonge mensen volgen haar. Bij ieder luchtalarm ontmoeten ze elkaar in de schuilkelders. Bij kaarslicht lezen ze het evangelie en ontdekken dat ze het in praktijk kunnen brengen in hun dagelijks leven. Met name worden zij geraakt door een zin van Jezus, die Hij uitspreekt voordat Hij sterft: “Vader, mogen zij allen één zijn” (Joh. 17,21). In deze zin zien zij hun levensopdracht: leven en werken voor de eenheid onder alle mensen.

Enkele maanden later betrekken Chiara en haar vriendinnen een kleine woning. Mensen komen naar hen toe met hun noden, anderen met hun overvloed. Binnen enkele maanden vormt zich rondom hen een gemeenschap van meer dan 500 mensen waar goederen circuleren, zoals bij de eerste christenen. Chiara en haar vriendinnen ontdekken dat het evangelie de kracht heeft een maatschappelijke revolutie te ontketenen.

Vanwege de bijzondere sfeer van vreugde onder hen,

worden zij als leefgemeenschap al gauw aangeduid met de naam ‘Focolare’. In het Italiaans betekent dit ‘haardvuur’, wat de warmte en intimiteit van een familie uitdrukt.
Hoewel Chiara geen andere intentie had dan het evangelie te leven, blijkt om haar heen een nieuwe beweging te ontstaan met een eigen spiritualiteit, de spiritualiteit van de eenheid, ook wel spiritualiteit van gemeenschap genoemd. De Focolarebeweging is een van de nieuwe lekenbewegingen die in de laatste decennia ontstaan zijn binnen de katholieke Kerk.

Chiara Lubich en Moeder Teresa (1987)

De beweging verspreidt zich na haar ontstaan in korte tijd over Italië en in de vijftiger jaren over Europa en kort daarna over de andere werelddelen.

Wereldwijd heeft ze heden ca. 140.000 leden en 2 miljoen sympathisanten, 63 vormingscentra en 35 ‘modelstadjes’.
De beweging is een katalysator voor de dialoog tussen mensen van verschillende kerken, godsdiensten en levensovertuigingen.
Leden van meer dan 300 christelijke kerken zijn bij Focolare betrokken. Ook een aantal moslims, hindoes en boeddhisten zijn bij de Focolarebeweging betrokken.
De eerste Nederlandse contacten met de Focolarebeweging dateren van eind jaren ‘50.

Bedrijvigheid op Mariënkroon

Toen de paters in 1904 naar Nieuwkuijk trokken heeft de toenmalige bisschop van ’s Hertogenbosch, Mgr. Van der Ven, hun verlof tot vestiging gegeven onder de voorwaarde dat de monniken in geen enkel opzicht ten laste van het Bossche bisdom zouden komen. In de jaren ’50 had de abdij, naast de bijdragen van weldoeners, vijf bronnen van inkomsten: de boerderij, de drukkerij, de school, het Bernardustijdschrift en de ‘assistentie’ door de paters in naburige parochies en scholen. Op het terrein heerste een grote bedrijvigheid. Op de boerderij werden kippen, kalkoenen, varkens en koeien gehouden. Ook was er een kwekerij met perkgoed, snijbloemen en groenten.
Drukkerij Mariënkroon was bekend in heel de omgeving. Geboortekaarten en rouwkaarten werden er gemaakt maar ook het weekblad ‘De Scherper’ heeft zijn oorsprong op dit terrein en is begonnen als tweewekelijks blad ‘De Vlijmscherper’.Ook het maandblad van de Heemkundekring ‘Met Gansen Trou’ werd hier gedrukt. Verder drukten de paters het Sint Bernardus Tijdschrift (1931-1961). De verkoop hiervan langs de deuren was voor de paters een bron van inkomsten. Ook werden er andere periodieken gedrukt. In 1996 is de drukkerij na ruim 50 jaar in particuliere handen overgegaan.
Jarenlang waren aan de abdij opleidingen en scholen verbonden. De paters zagen een school als een kweekvijver voor roepingen. Plannen voor een school moeten na de komst van de paters al snel zijn genomen want in 1910 was de kloosterschool af en kon een opleiding beginnen. Bij het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog (1914) ging de school dicht. In het leegstaande gebouw werden gevluchte Vlamingen onder gebracht. In 1919 is er weer voorzichtig een begin gemaakt met de kloosterschool. Op zich een wonder dat de school is blijven bestaan, want

toen abt Maréchal na de Eerste Wereldoorlog weer terug ging naar Frankrijk bleven slechts drie paters achter. In al de jaren heeft de school vele namen en functies gehad: École monastique, Juvenaat, St. Godefridus College, Scholosticiaat, St. Bernarduscollege, Convict, Kloosterschool, Collegegebouw. Het college hield in 1965 op te bestaan. Tot 1973 heeft het nog als open internaat dienst gedaan, maar de weinige aanvragen noopten de paters het internaat op te heffen.
Ook een landbouwschool is enige tijd op het terrein gehuisvest geweest. Na de oorlog wilde men in Nieuwkuijk een landbouwschool oprichten. Omdat na de oorlog niet meteen een gebouw beschikbaar was hebben de paters in 1946 behalve een godsdienstleraar ook een lokaal beschikbaar gesteld. Pas in 1955 is er in Nieuwkuijk een eigen Lagere Landbouwschool gekomen.
Na het sluiten van de kloosterschool hebben de paters de ruimte verhuurd. Enkele jaren was hier een ‘centrum voor stottertherapie’ gehuisvest.

De kloosterschool

Bernardusbedevaarten op Mariënkroon

Vlaanderen kent sinds eeuwen een actieve Bernardusverering. Cisterciënzerkloosters als die van Bornem bij Antwerpen bevorderden de verering van hun ‘tweede stichter’. Bernardus werd aangeroepen tegen besmettelijke ziekten van mensen en vee. Hij had veel wonderen op zijn naam staan als het genezen van lammen en bedlegerigen. Op voorspraak van Bernardus kon men veeziekten weren. In heel westelijk Brabant werden Bernardusbedevaarten naar de diverse plaatsen georganiseerd. Vanuit Drunen en omgeving trok men al vanaf 1821 naar Ulicoten (gemeente Baarle-Nassau) waar al vanaf de 17de eeuw een verering voor de H. Bernardus bestond. In 1939 besloten de paters van klooster Mariënkroon om hun verering van Bernardus op 20 augustus uit te breiden tot een cultus waaraan ook niet-kloosterlingen konden deelnemen. Gezien de dreiging van de op handen zijnde wereldoorlog werd dit alternatief dicht bij huis met open armen ontvangen. In het Sint Bernardus Tijdschrift van 1939 en in diverse dagbladen werd een oproep gedaan om op 20 augustus de hoogmis te volgen en in de kloostertuin in de processie mee te lopen. Deze oproep miste zijn uitwerking niet. De St. Bernardusbedevaart mocht zich in een ‘grote belangstelling’ verheugen. De mis op 20 augustus 1939 werd door de KRO rechtstreeks uitgezonden.

Eén jaar later, in augustus 1940, stroomde weer een grote menigte pelgrims de kloosterpoort binnen. Volgens een verslag uit oktober 1940 waren er meer dan 2000 bedevaartgangers en was de processie meer dan

geslaagd. Men schreef: “Waar zou deze vredesprocessie beter kunnen slagen dan in het rustige Mariënkroon, afgelegen als een paleis in een sprookjesbos. En waar kon de Bernardusgeest beter vertegenwoordigd zijn dan daar, waar zijn zonen de geest en het werk van hun grote Vader voortzetten.”

De bedevaart werd in de jaren daarna zo druk bezocht dat de bedevaartgangers voortaan in groepen werden onderverdeeld. Het werd een gebruik om op de eerste zondag voor 20 augustus de pelgrims uit ‘s-Hertogenbosch en omstreken uit te nodigen en op de volgende zondag die uit Tilburg, Roosendaal en omstreken. De bedevaartgangers werden in het klooster Mariënkroon ontvangen en getracteerd.

In augustus 1946 werd in het park een rustaltaar voor de processie gebouwd. In 1951 was de laatste bedevaart in Mariënkroon. Onduidelijk is waarom deze bedevaarten na 1951 niet meer zijn voortgezet. De Bernarduskapel en het rustaltaar die voorheen waren opgericht zijn inmiddels uit de tuin van het klooster verdwenen. Alleen een heuveltje herinnert nog aan de plaats waar de kapel stond.

Evacuatiedagen op Mariënkroon

Toen eind oktober 1944 enkele kilometers ten zuiden van Nieuwkuijk de geallieerden oprukten en men de granaten in de verte hoorde gieren, inspecteerden de inwoners de meestal primitieve aarden schuilkelders. Zeer terecht wantrouwden de meesten hun noodonderkomen. Enkelen wisten zich te herinneren, dat “de Paters” over goede en grote kelderruimten beschikten die heel wat mensen bergen konden en op 24 oktober 1944 kwam een hele invasie op gang richting Mariënkroon. De paters openden de poorten van het slotklooster. De massale stroom vluchtelingen bracht heel wat werk met zich mee. De dagindeling van het klooster onderging enige wijzigingen. Er werd hard gewerkt om alle beschikbare kelderruimten bewoonbaar te maken. De kelders, die aan vijf-, zeshonderd mensen ligplaats konden bieden, waren spoedig bezet. Toen in Nieuwkuijk weer slachtoffers vielen tengevolge van granaatinslagen hielden ook de achtergebleven gezinnen het niet langer uit en vonden rust en veiligheid binnen de muren van het klooster. Kapittelzaal, kloostergangen, zijkapellen en kamers werden beschikbaar gesteld. Uiteindelijk hebben ruim 1600 personen hun veiligheid bij de paters gezocht.

Er werd geordend en geregeld en ieder hielp waar hij kon. ‘s Morgens vroeg heerste een grote bedrijvigheid. Het getijdengebed, ‘t voornaamste werk van de monnik, werd gebeden. Daarna begonnen de H. Missen. De mensen schaarden zich samen rond de altaren. Dan kwam weer de grauwe werkelijkheid. Nooit was de vraag uit het Evangelie “Wat zullen we eten?” actueler. Een comité werd opgericht en begon z’n actie met het vorderen van fornuizen uit de buurt. Deze werden buiten opgesteld, hout werd gekapt, de groenten schoon gemaakt en weldra kon men een kokkin met ‘n paar potige helpers aan de arbeid zien. Al die werkzaamheden verliepen niet zonder gevaar;

met regelmaat moest men dekking zoeken als bescherming tegen verdwaalde granaten. Maar ondanks alle gevaren kwam de soep gereed. Sommige boeren waren met koeien en paarden gekomen. Als er ‘n granaat in ‘t weiland ketste, vielen er onder het vee gewoonlijk slachtoffers. Onmiddellijk togen er enige moedigen op uit en als het kadaver geschikt bleek voor de consumptie, werd het naar de geïmproviseerde slagerij gesleept.
Spoedig werd er voor de baby’s een aparte keuken ingericht. In deze periode werden 8 baby’s geboren en enkelen van hen werden genoemd naar de stichter van de cisterciënzers en kregen de naam Bernardus of Bernardina.
Inmiddels verergerden de oorlogshandelingen in de omgeving. En toen men op 4 november 1944 ’s avonds om negen uur vanaf het klooster de kerktoren van Nieuwkuijk in brand zag staan, verenigden onzekerheid, angst, ongeloof en geloof de 1600 vluchtelingen in gebed. Het waren gelukkig de laatste spannende uren. Op 5 november kwam de bevrijding. Opgewekt trokken de evacués ‘s morgens de poort uit. Misschien was ook hun huis verwoest maar de blijheid dat de oorlog voorbij was en men nog in leven was, overstemde alle zorgen. De kloosterschool heeft nog maanden gediend als verblijf voor de daklozen.
Voor deze 1600 mensen zijn de evacuatiedagen een onvergetelijke periode in hun leven. Deze gemeenschappelijke ervaring in bange tijden heeft voor een onuitwisbare band tussen de paters en de plaatselijke gemeenschap gezorgd. De gedenksteen van de barmhartige Samaritaan,

opgericht als teken van dankbaarheid en geschonken door de evacués, is een teken van die verbondenheid. De paters hebben na de bevrijding, in het voorjaar van 1945, in de tuin van abdij Mariënkroon een Mariakapel gebouwd uit dankbaarheid aan Maria voor bescherming tijdens de oorlog. Het Mariabeeld is een werk van Pater Raymundus van Kessel. In de ramen van de kapel zaten vier glas-in-loodramen van de locale kunstenaar en glazenier Rien van de Pol uit Haarsteeg. Vanwege vandalisme en om verdere beschadigingen te voorkomen was men genoodzaakt deze ramen te verwijderen. Op dit moment hangen de resterende drie ramen in de hal van het gastenhuis.

De Mariakapel uit 1945

De begraafplaats

De begraafplaats is midden in de tuin van het voormalige kasteel Onsenoort aangelegd. De eerste paters hebben een heuvel opgeworpen om te voorkomen dat zij de graven van hun gestorven broeders tussen de boomwortels moesten delven. Het oudste graf op het kerkhof is van een Franse pater die in 1902 in ballingschap in België is overleden. Bij de komst naar Nieuwkuijk hebben de Franse paters blijkbaar ook de stoffelijke resten van hun medebroeder meegenomen.
Aan het einde van de Tweede Wereldoorlog zijn ook enkele leken op deze begraafplaats begraven. De familie Van Son werd getroffen door een granaat terwijl zij, op zoek naar een veilig onderkomen, onderweg naar het klooster waren. Vanwege de oorlogshandelingen in Nieuwkuijk is er voor gekozen hen op Mariënkroon te begraven. Daarna zijn er nog andere leken begraven omdat de begraafplaats van Nieuwkuijk, gesitueerd rondom de kerk, aan het einde van de oorlog niet bruikbaar was vanwege het instortingsgevaar van de verwoeste kerk en kerktoren.
Sinds de komst van de Focolarebeweging in 2002 zijn ook bewoners van Mariapoli Mariënkroon op de begraafplaats ter ruste gelegd.

Park met grachten en vijvers

Het groengedeelte van Mariënkroon heeft zijn oorsprong als kasteeltuin van Onsenoort en is waarschijnlijk in de 17de eeuw ontstaan. Onsenoort stond bekend om zijn fraaie bossages en lanen welke hoogstwaarschijnlijk voor een groot deel te danken zijn aan Mattheus Hoeufft (1647-1720). In verband hiermee merkte koning-stadhouder Willem III eens op, toen men hem vroeg waar Hoeufft was, “die zal wel boompjes op Onsenoort aan het planten zijn”. Willem III schijnt verschillende keren op Onsenoort geweest te zijn.
Het park bestaat uit twee gedeelten, van elkaar gescheiden door een langgerekte gracht, restant van de voormalige Vlijmensche Wetering. Over de gracht ligt een gietijzeren boogbrug uit de negentiende eeuw. Dit is een van de drie in Nederland nog bestaande boogbruggen en is evenals enkele gebouwen als rijksmonument aangewezen. Het terreingedeelte vóór de gracht bevat de karakteristieke, monumentale middeleeuwse toren aan het water en het kloostercomplex aan een plein dat aan drie zijden wordt omsloten door gebouwen. Grote beuken, eiken, platanen, acacia’s en tamme kastanjes sieren de tuin en de lanen.
Het gedeelte achter de gracht be-

stond uit een dicht naaldbos, aangeplant als kerstbomenplantage nadat de gronden voor het vee niet meer nodig waren. In 2005 is dit omgevormd tot een loofbos. In dit gedeelte bevindt zich ook een weide en de Mariakapel.
Het terrein is grotendeels ommuurd en wordt ontsloten door een poortgebouw, dat evenals het hoofdgebouw in 1934 is gebouwd. Langs de zuidelijke abdijmuur ligt de voormalige gegraven zwemvijver, ooit gegraven voor de studenten van het juvenaat. Deze vijver is al jaren een oase van rust en een parel voor de natuurliefhebber. Ook de begraafplaats heeft zijn plek binnen het park. Het park heeft zich weten te ontwikkelen tot een soort van halteplaats voor trekvogels en een kraamkamer voor vele diersoorten zoals spechten, torenvalken, hazen en fazanten. Ook heeft een vleermuizenkolonie een vaste verblijfplaats.
Sinds enkele jaren is op Mariënkroon een door de Focolarebeweging opgerichte ecologische werkgroep actief. Zij doen er alles aan om binnen de mogelijkheden een optimale omgeving voor flora en fauna te ontwikkelen. Zo zijn er op twee plaatsen amfibievriendelijke oevers aangelegd en zijn er diverse nestkasten voor vogels geplaatst.

Poorten

Poortzuil (1608)

Op het terrein van Mariënkroon staat een linker poortzuil. Hierop staan o.a. het jaartal 1608, drie ossenkoppen en een scheepje. Vermoedens zijn dat deze zuil te maken heeft met de familie Malsen die in deze periode eigenaar was van de heerlijkheid Onsenoort. maar niet alle tekens en afbeeldingen zijn thuis te brengen. Afgelopen decennia heeft de poortzuil half ingegraven de kloostertuin versierd. In 2007 is de zuil op een sokkel gezet en heeft hij een plek gekregen bij de ingang van de parkeerplaats.

Onsenoort - kasteelpoort met leeuwen

De oprijlaanpoort van het voormalige kasteel Onsenoort met portierswoning stond op de plaats waar nu het viaduct van Nieuwkuijk staat en gaf toegang tot de Laan van Onsenoort, de ingang naar het kasteel.Tijdens de aanleg van de A59 moest de portierswoning worden gesloopt. Er was toen al een nieuwe ingang via de Abdijlaan. De leeuwen die op de poortzuilen stonden zijn in de kloostertuin van de abdij terecht gekomen en dragen het familiewapen van het huis Half Wassenaer van Onsenoort, heer van Nieuwkuijk. De hierbij behorende ijzeren poort staat nu bij de ingang aan de Tuinbouwweg.

Vruchtenoord - landgoedpoort

Bij de toren staat een ijzeren poort met de naam Vruchtenoord. De poort gaf destijds toegang tot het landgoed ‘Vruchtenoord’ in Vlijmen en behoorde bij een boerderij dat stond aan de Grote Kerk, schuin tegenover de Nederlands Hervormde Kerk. Het pand werd gebouwd op het perceel dat eertijds toebehoorde aan kasteel ‘Vruchtenoord’. De landgoedpoort is er blijven staan tot dit na de sloop van de boerderij in 1987 weg moest. In overleg met gemeente en de heemkundekring is de poort terecht gekomen bij abdij Mariënkroon.

Toegang tot kasteel Onsenoort met portierswoning (eind 19de eeuw)

Beelden

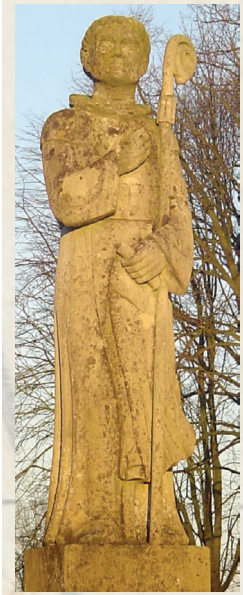

Heilige Bernardus 1938 (Mergelsteen)

Willem Wiegmans (1892-1942)

Midden op het grasveld voor de abdij van Mariënkroon staat een zandstenen beeld van Bernardus van Clairvaux. Het is omstreeks 1938 gemaakt door de beeldhouwer Willem Wiegmans uit Driebergen. Van huis uit was hij protestant, maar na een periode van 'zoeken' is hij overgegaan tot het katholicisme. Sindsdien wilde hij zijn talenten in dienst stellen van God en de Kerk. Hij wijdde zich geheel aan de 'kerkelijke sierkunst' en aanvaardde bijna uitsluitend opdrachten van kerken en kloosters.

Monument 'De Barmhartige Sameritaan' 1945

Jacques de Bresser (1908-1986)

Wim van de Plas (1913-1984)

Tijdens de oorlogshandelingen in oktober-november 1944 zochten de bewoners van Nieuwkuijk, Vlijmen en Haarsteeg in de abdij een veilig heenkomen. Door de evacués is na de oorlog de in steen gehouwen parabel van de barmhartige Samaritaan aangeboden. Deze is gemaakt door de beeldhouwer Jacques de Bresser (1908-1986). Het ontwerp komt van schilder en tekenaar Wim van de Plas (1913-1984). Op 5 november 1945 werd het beeld op het terrein van de abdij onthuld. Jacques de Bresser heeft vanaf 1934 in totaal 50 jaar aan de vervanging van de beelden aan de Sint Jan in Den Bosch gewerkt. Wim van de Plas heeft zich ontwikkeld als schilder en tekenaar en heeft zich met name gericht op portretten.

Kunstuitingen

Pater Raymundus van Kessel (1919-1997)

Pater Raymundus van Kessel was een zeer productieve keramiekmaker. In de kelder van de abdij was een complete keramiekwerkplaats ingericht. In de omgeving zijn zeer veel wandversieringen en andere voorwerpen van hem te bewonderen. Ook op het terrein van Mariënkroon zijn op vele plaatsen binnen en buiten werken van hem te zien. Naast het keramiek maakte hij ook pentekeningen welke jarenlang het blad van de Heemkundekring ‘Met Gansen Trou’ hebben versierd.

Pater Pascalis Vermeer (1915-1991)

Als medeoprichter en voorzitter van de Heemkundekring, als lid van de kerkelijke rechtbank in Den Bosch, docent kerkelijk recht en prior van de abdij was Pascalis Vermeer een druk bezette persoon. Als recreatie sneed hij uit eikenhout vele figuren en beelden. In zijn werken wist hij de liefde voor zijn roeping en maatschappelijke onderwerpen tot uitdrukking te brengen. In de kapel van de paters staat een uit hout gesneden tabernakel. Verder hangen op verschillende plaatsen houtsnijwerk als wandversiering. Vele werken zijn in de abdijwinkel verkocht en sieren de schoorsteenmantels in de verre omgeving.

Openluchtspelen (1947)

In de zomer van 1947 kwamen vier zondagen achter elkaar in totaal 6000 mensen naar het openluchtspel “Wij offeren” kijken. Het was een liturgisch spel met zang, dans, muziek en toneel dat handelde over het offer van Christus op de Calvarieberg. Driehonderd personen (paters, jongeren, novicen, buren, zangverenigingen en toneelverenigingen) waren bij de drie uur durende uitvoering in de kloostertuin van Mariënkroon betrokken. Onder de vele politieke en kerkelijke autoriteiten waren ook de toenmalige minister van Onderwijs Jos Gielen en de commissaris van de Koningin prof. mr. J. de Quay bij een van de uitvoeringen aanwezig.

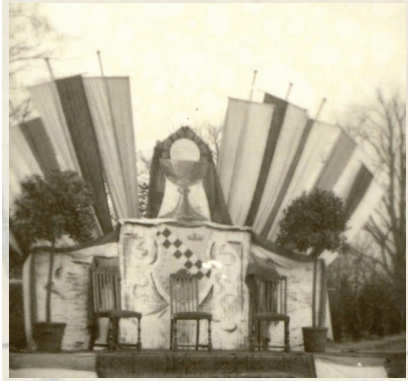

Stichting Honsoirde

In 1992 namen de monniken van de abdij Mariënkroon het besluit om de toren van het voormalige kasteel Onsenoort zo goed mogelijk te restaureren en deze open te stellen voor culturele activiteiten.
Hiertoe werd in 1994 Stichting Honsoirde opgericht. Deze stelt zich ten doel kleinschalige culturele activiteiten te organiseren zoals lezingen, tentoonstellingen en muziekuitvoeringen. Per jaar heeft de stichting een tiental activiteiten. Voor de kerststallententoonstelling en de iconententoonstelling is veel belangstelling. Ieder jaar komen tussen de 3000 en de 4000 belangstellenden af op de exposities, lezingen en concerten.

Heemkundekring Onsenoort

In 1943 werd de Heemkundekring ‘Onsenoort’ opgericht door vijf Nieuwkuijkse jeugdleiders in samenwerking met vijf Cisterciënzers van de abdij Mariënkroon, nadat de bezetter alle jeugdwerk (behalve de Hitlerjugend) had verboden.
Toen vier van de vijf initiatiefnemers in 1945 de streek verlieten ging de kring ter ziele, maar werd in 1947 heropgericht door pater dr. Pascalis Vermeer en pater Tarcisius van Schijndel. Zij bleven respectievelijk voorzitter en secretaris tot aan hun dood in 1991 en 1992.
De abdij was het centrum van alle activiteiten. In 1951 werd onder redactie van beide paters het tijdschrift ‘Met Gansen Trou’ in het leven geroepen, de tweede kringperiodiek van Brabant. Tot 1975 was de kring in feite alleen een tijdschrift, dat op de abdij werd gedrukt en ook grotendeels door de abdij betaald. Vanaf 1975 werden door de vereniging naast het tijdschrift allerlei activiteiten op het gebied van excursies, lezingen, tentoonstellingen e.d. georganiseerd.
Na de dood van de beide paters werd in overleg met het abdijbestuur de middeleeuwse kasteeltoren gerenoveerd, waarna de bovenste verdieping en de zolder als eigen werkruimte voor de vereniging ter beschikking werd gesteld.

Op dit moment is Heemkundekring Onsenoort een van de grootste heemkundige verenigingen van Brabant met circa 600 leden en ruim 60 actieve vrijwilligers. De heemkunde houdt zich bezig met de meest uiteenlopende onderwerpen: geschiedenis, oudheidkunde, ambachten en beroepen, stamboomonderzoek, landschap, kunst en volkslied. Heemkundekring Onsenoort bestrijkt het gebied van de huidige gemeente Heusden en de voormalige gemeente Engelen-Bokhoven.

Grachtvondsten

In 2005 is de Focolarebeweging in samenwerking met Bomert Beheer (bureau voor beheer van landgoederen en parken) en met advies van Stichting Brabants Landschap gestart met het groot onderhoud op het terrein van de abdij Mariënkroon. De doorgeschoten kerstbomenplantage is omgevormd tot een bos met meer loofhout en de 'Oude Vlijmensche Wetering' is deels machinaal uitgebaggerd en heringericht. Leden van de Heemkundekring Onsenoort hebben in overleg met Stichting Mariapoli Mariënkroon het slib visueel en met een metaaldetector gecontroleerd voordat het op het nabijgelegen terrein is ondergewerkt. Ter hoogte van de monumentale toren lag in de gracht veel puin, kapotte dakpannen, leisteen, en takhout van gerooide populieren, etc. Het puin is in de gracht gegooid tijdens de diverse verbouwingen die de toren in al die eeuwen heeft ondergaan. Aangezien de toren expositieruimte is voor de Stichting Honsoirde en al ruim 50 jaar treffpunt is van de Heemkundekring Onsenoort, is voorgesteld de bagger en het puin in samenwerking met de

Heemkundekring handmatig te verwijderen. Met enthousiasme hebben leden van de Heemkundekring de uitdaging aangenomen.
Iedere dag bracht verrassingen met zich mee. 800 jaar geschiedenis bleek in het water, tussen het slib te zitten: radio's, flessen, papkommen, baardmanstukken, smeervet, dakpannen, ijsselstenen, kloostermoppen, bloempotten, drinkglazen, aardewerk met slibversiering, heiligenbeelden, netverzwaringen, wijwaterbakjes, zalfpotjes, inktpotjes, koper en brons, blakertjes, accu's, kruiwagenwielen.
Op advies van enkele amateur-archeologen uit de regio werd overgegaan op een meer professionele aanpak. Gesponsord door verschillende bedrijven is besloten het restant slib toch machinaal te verwijderen. Kraan en trekker werden ingezet om het slib in een depot op te slaan. Containers werden omgebouwd tot zeefinstallaties. Op de zaterdagen gedurende de winter van 2007-2008 en 2008-2009 is alle grond gezeefd en werd het uitgegraven slib gescheiden in onder te werken grond, puin en grachtvondsten.
Bij de grachtvondsten vormt het keramiek/aardewerk het grootste bestanddeel van de vondsten. Het is een soort materiaal dat eeuwenlang algemeen gebruikt is en waarvan allerlei huishoudelijke voorwerpen zijn gemaakt. Daar-

naast is er ook veel glas gevonden. Voorwerpen van keramiek en glas zijn breekbaar en nadat het stuk ging werden de scherven als afval weggegooid. Daarbij kwamen ze meestal in de bodem terecht. Kasteel Onsenoort was gelegen aan een oude wetering die de oostzijde vormde van de omgrachting van het kasteel. In de tweede helft van de 20ste eeuw is deze wetering tijdens de ruilverkaveling voor een groot deel gedempt en is alleen de huidige vijver/gracht daarvan overgebleven. Ter hoogte van de toren heeft dit water een grote diepte (6-8 meter). Het is dan ook zeer begrijpelijk dat de bewoners het gebroken aardewerk en glas als afval in de gracht hebben gegooid. In de zachte natte bodem is het glas en aardewerk eeuwenlang blijven liggen en is het uitstekend bewaard gebleven.
Opmerkelijk zijn de stukken van een beeld uit 1736 van Walter Pompe (1703-1777) met barokke signatuur, mogelijk delen van een Mariabeeld met kind. Pompe is geboren in Lith en is op zeer jonge leeftijd naar Antwerpen getrokken. In België staan zijn beelden op de erfgoedlijst; ook in Nederland is hij bekend en staan er werken van hem in kerken, kloosters en musea.
Er zullen nog jaren nodig zijn om alle vondsten te documenteren, te fotograferen en indien mogelijk en wenselijk te restaureren. Een goed onderbouwde publicatie van de grachtvondsten behoort tot de wensen van de Heemkundekring.
Met regelmaat worden de grachtvondsten in de Heemkamer in de oude toren tentoongesteld.

Mineraalwaterkruiken (18de – 20ste eeuw)

Mineraalwaterkruiken zijn kruiken waarin het mineraalwater, dat op verschillende plaatsen in West-Duitsland omhoog komt, werd verpakt en geëxporteerd. Zuinige Hollanders kochten massaal tweedehands kruiken op en brachten die naar Nederland om er jenever in te verpakken. Vandaag de dag kennen wij de inmiddels stenen jeneverkruik nog steeds. In de gracht zijn een tiental hele mineraalwaterkruiken gevonden.

Papkommen

Aardewerken papkommen zijn in grote aantallen aangetroffen. Papkommen ontbraken in geen enkel huishouden.
Pap werd vroeger erg veel gegeten door rijk en arm en werd meestal gekookt op basis van water en gerst of rogge met soms een beetje melk. Daar konden nog wat hartige ingrediënten als knoflook, uien en knollen aan worden toegevoegd.

Rouwservies (19de eeuw)

In de 19de eeuw werd het in de betere kringen mode om gedurende de rouwperiode thee te drinken uit een zwart servies, naar Engels voorbeeld. De firma Wedgewood maakt theeserviezen in zwarte tinten, die men ‘Basalt ware’ noemde. De Wedgewood serviezen zijn bijna allemaal voorzien van rouwsymbolen zoals een knielende en biddende vrouw, kransen en engeltjes.

Zalfpotten (17de - 19de eeuw)

Zalfpotten komen in allerlei formaten voor en waren in alle huishoudens te vinden. Ze werden gebruikt voor kostbare oliën, groenige lippenbalsem en andersoort papjes. De uitstaande rand maakte het mogelijk om ze af te sluiten met een stuk doek of perkament en een touwtje.

Glazen (18de - 19de eeuw)

Tot aan de veertiende eeuw komt glas slechts sporadisch voor in ons land. Vanaf de 14de eeuw kwamen glazen meer op tafel. Ons glas kwam in die dagen vrijwel allemaal uit Duitse bosrijke streken. In de zeventiende eeuw kwam de massaproductie van glas op gang. Er werden meerdere typen glazen drinkbekers ontwikkeld, met en zonder voet en uiteraard op steeltjes. De glazen die op Mariënkroon zijn gevonden zijn omstreeks1800 gemaakt.

Wijnflessen (17de - 19de eeuw)

Glazen flessen als transportmiddel over lange afstand werden lange tijd omwille van hun breekbaarheid niet gebruikt, wel als tijdelijke recipiënten. Pas in het laatste kwart van de 17de eeuw wordt het bottelen in flessen algemeen. Terwijl aanvankelijk de flessen werden afgesloten met was, leer of perkament, doet dan de kurk haar intrede. De eerste kurken waren conisch en staken een stukje uit om ze makkelijk uit te trekken. Een glasring aan de rand zorgde voor de nodige stevigheid.

Focolarecentrum als toekomst

Onsenoort en Mariënkroon is eeuwen lang een centrum geweest van godsdienstig en cultureel leven. Door de terugloop van het aantal paters en in de toekomst waarschijnlijk verdwijnen van de abdijfunctie was het voortbestaan van de huidige functies onzeker. Echter door de komst van de Focolarebeweging zijn diverse functies veilig gesteld en zal de abdij als religieus en maatschappelijk-cultureel centrum kunnen blijven bestaan.

Mariapoli Mariënkroon is een project van de Focolarebeweging Nederland. De doelstelling van deze nieuwe kerkelijke beweging is te leven en te werken terwille van de eenheid onder christenen en de broederschap van alle mensen. Vanuit het ideaal van de eenheid zijn vanaf de zestiger jaren wereldwijd een dertigtal Focolarecentra ontstaan als 'kleine stadjes'' waar het evangelie beleefd wordt. Chiara Lubich, de stichter van de Focolarebeweging kreeg de eerste intuïtie in de jaren zestig in Einsiedeln. Zij legde uit: "Toen ik eens vanaf een heuvel neer keek op Einsiedeln met de benedictijnerabdij en zijn omgeving begreep ik dat er ook vanuit ons ideaal van eenheid steden zouden kunnen ontstaan. Een stad waar men woont, werkt en studeert, zoals in een eigentijdse stad, maar waar het evangelie geleefd wordt; waar slechts één wet geldt, het nieuwe gebod: "heb elkaar lief zoals ik jullie heb liefgehad" (Joh. 13:34-35). Als die stad beantwoordt aan haar opzet, is ze een echte stad, en de mensen die er komen zullen zeggen: "het is geen droom maar een reële stad en van de mensen die er leven kan je zeggen dat ze elkaar liefhebben."

Vanuit haar centrum op de locatie Mariënkroon, waar de christelijke liefde de basis van alles moet zijn, wil de Foco-

larebeweging als één van de nieuwe christelijke bewegingen haar activiteiten en initiatieven ten dienste van kerk en maatschappij aanbieden. Hiertoe biedt zij vormingscursussen en faciliteiten aan voor onder andere gezinnen, jongeren, ouderen, leken, priesters en religieuzen, mensen uit diverse beroepskaders. Daarmee wil zij mensen toerusten zich in te zetten voor een gezonde en solidaire samenleving, met oog voor de diepere waarden.

Aan de paters Cisterciënzers is de zekerheid gegeven dat zij hun gelofte van stabiliteit kunnen blijven waarmaken. Dat wil zeggen dat zij altijd een woonplaats blijven behouden op Mariënkroon in overeenstemming met hun leefregels. Bovendien zijn de plannen voor de toekomst zodanig uitgewerkt dat recht wordt gedaan aan hetgeen de paters Cisterciënzers in de afgelopen eeuw hebben opgebouwd en dat recht wordt gedaan aan de cultuurhistorische en archeologische waarde van het terrein. De huidige maatschappelijke activiteiten zijn goed in te passen binnen de doelstelling die de Focolarebeweging heeft met haar landelijk centrum. Het centrum staat daarmee blijvend ter beschikking aan het cultureel-maatschappelijke leven van de omgeving.

Eigenaren - bewoners

1243	Gerlach de Rovere
... -1359	Jan dan den Plassche
1359-...	Jan Paulusz dan Oudheusden
?	Henri van den Putte
1370-1382	Rutger van Ouden
1382-1382	Willem van Ouden
1382-1396	Jan Aertsz Kuyst van Wijck
1396-1418?	Aert van Wijck
1416?-1436	Aert van Wijck
1436-1489	Aert van Wijck
1489-1489	Aert van Wijck
1489-1517	Joost van Wijck
1517-1554	Huijbrecht van Wijck
1554-1583	Jonkvrouw Agnes van Wijck
1583-1638	Jonkheer Adrlaan van Malsen
1638-1672	Jonkheer Charles van Malsen
1673-1679	Gerard van Poelgeest
1679-1690	Gerard van Poelgeest
1690-1720	Mattheus Hoeufft
1721-1732	Constantinus Hoeufft
1732-1743	Philip Hoeufft
1743-1782	Joannes Half Wassenaar
1782-1810	Bernardus Jacobus Half Wassenaar
1810-1837	Mr. Jacob Willem Half Wassenaer
1837-1853	Jonkheer Mr. Frans Frederik Half Wassenaer
1853-1892	Jonkvrouw Julia Maria Clara Half Wassenaer
1892-1903	Jhr. Mr. Josephus Maria Wilhelmus Emmanuel De La Court
1903-2002	Paters Cisterziënzers (vruchtgebruik vanaf 2002)
vanaf 2002	Focolarebeweging Nederland

Bronnen

* Chiara Lubich, A Woman's Work, The Story of the Focolare Movement ant its Fouder. Jim Gallagher; New City Press, 1997
* Een nieuwe weg; Hoofdlijnen van de spiritualiteit van de eenheid. Chiara Lubich; Uitgeverij Nieuwe Stad Nieuwkuijk, 2009
* De Cisterciënzer orde St. Robertus 1098 1948. Jubileumboekje bij gelegenheid van het 850-jarig bestaan van de Cisterciënzer orde. Nieuwkuijk 1948
* Mens en Monnik. Onsenoort Mariënkroon 1904-2004. Ton Adang, maart 2004
* Onsenoort onderzocht; Een inventariserend Veldonderzoek in de vorm van proefsleuven op zoek naar middeleeuwse kasteelresten op het abdijterrein Mariënkroon te Nieuwkuijk, gemeente Heusden. ADC RAP 1155_4107632_Heusden, Nieuwkuijk P.C. de Boer april 2008
* Verslag van den diocesanen katholiekendag gehouden te 's Hertogenbosch den 30 september 1900
* Zandloper; landschap en geschiedenis van Nationaal Park de Loonse en Drunense Duinen en omgeving. Lauran Toorians 2008.
* St.Bernardusverering in onze streek. Met Gansen Trou 1953 pag. 113
* De Cisterciënsers 50 jaar in Nederland. Met Gansen Trou 1954 pag. 70
* De bevrijding van Vlijmen - Nieuwkuijk - Haarsteeg. Met Gansen Trou 1955 pag. 89
* De Heren van Onsenoort, met aantekeningen betreffende de Heren van Nieuwkuyk. Met Gansen Trou 1964 pag. 82
* De heerlijkheid Onsenoort en de geschiedenis der Nederlanden. Met Gansen Trou 1964 pag. 88
* Hoe Onsenoort Marienkroon werd. Met Gansen Trou 1974 pag. 66
* Het ontstaan van de abdij Mariënkroon te Nieuwkuijk. Met Gansen Trou 1979 pag. 66
* Het leven op Mariënkroon in de eerste vijftig jaren. Met Gansen Trou 1979 pag. 69
* De inboedel van het kasteel Onsenoort in 1672. Met Gansen Trou 1979 pag. 80
* Van besloten gemeenschap tot open huis. Met Gansen Trou 1979 pag. 90
* Mariënkroon in oorlogsdagen. Met Gansen Trou 1984 pag. 194
* De toren van Onsenoort (1266-heden). Met Gansen Trou 1993 pag. 170
* Mariakapel in de tuin van Abdij "Mariënkroon". Met Gansen Trou 1994 pag. 65
* De N.C.B. en jonkheer Jos de la Court. Met Gansen Trou 1995 pag. 149
* Verklaring bij de kaarten der heerlijkheid Onsenoort en 't klooster Marienkroon. Met Gansen Trou 2004 pag. 68

Geraadpleegde websites

www.achterderug.nl/zsb-biografie/wwiegmans.pdf
www.focolare.nl
www.heusdeninbeeld.nl
www.historisch-openluchtmuseum-eindhoven.nl > ijzertijd
www.hkkonsenoort.nl
www.honsoirde.nl
www.hvdol.nl
www.marienkroon.nl
www.meertens.knaw.nl/bedevaart > Bernardus Nieuwkuijk
www.natuurgebied-langstraat.nl > slagenlandschap
www.ocist.org

Foto's en illustraties

Dank aan de volgende instanties, personen die hun toestemming hebben verleend tot het gebruik van hun fotomateriaal:

Paters cisterciënzers Nieuwkuijk,
Focolarebeweging Nederland,
Kelvin Winson (ijzertijdboerderij)
Stichting Mariapoli Mariënkroon
Antoon van der Burgt

Copyrightrechten berusten bij bovengenoemde instanties en/of personen. Organisaties en personen die menen dat bepaalde rechten bij hen liggen, kunnen contact opnemen.

De achtergrond op de pagina's is een uitsnede van de kadastrale kaart 1810-1832 met Heerlijkheid Onsenoort (zie pagina 62-63)
De luchtfoto van Abdij Mariënkroon is gemaakt op 25 mei 2008 (zie pagina 32-33)

Stichting Mariapoli Mariënkroon

Correspondentieadres:
Abdijlaan 8
5253 VP Nieuwkuijk

Telefoon: 073-5113651
Fax: 073-5117627
Website: www.marienkroon.nl

Focolarebeweging

Correspondentieadres:
Abdijlaan 8
5253 VP Nieuwkuijk

Telefoon: 073-5113651
Fax: 073-5117627
Website: www.focolare.nl

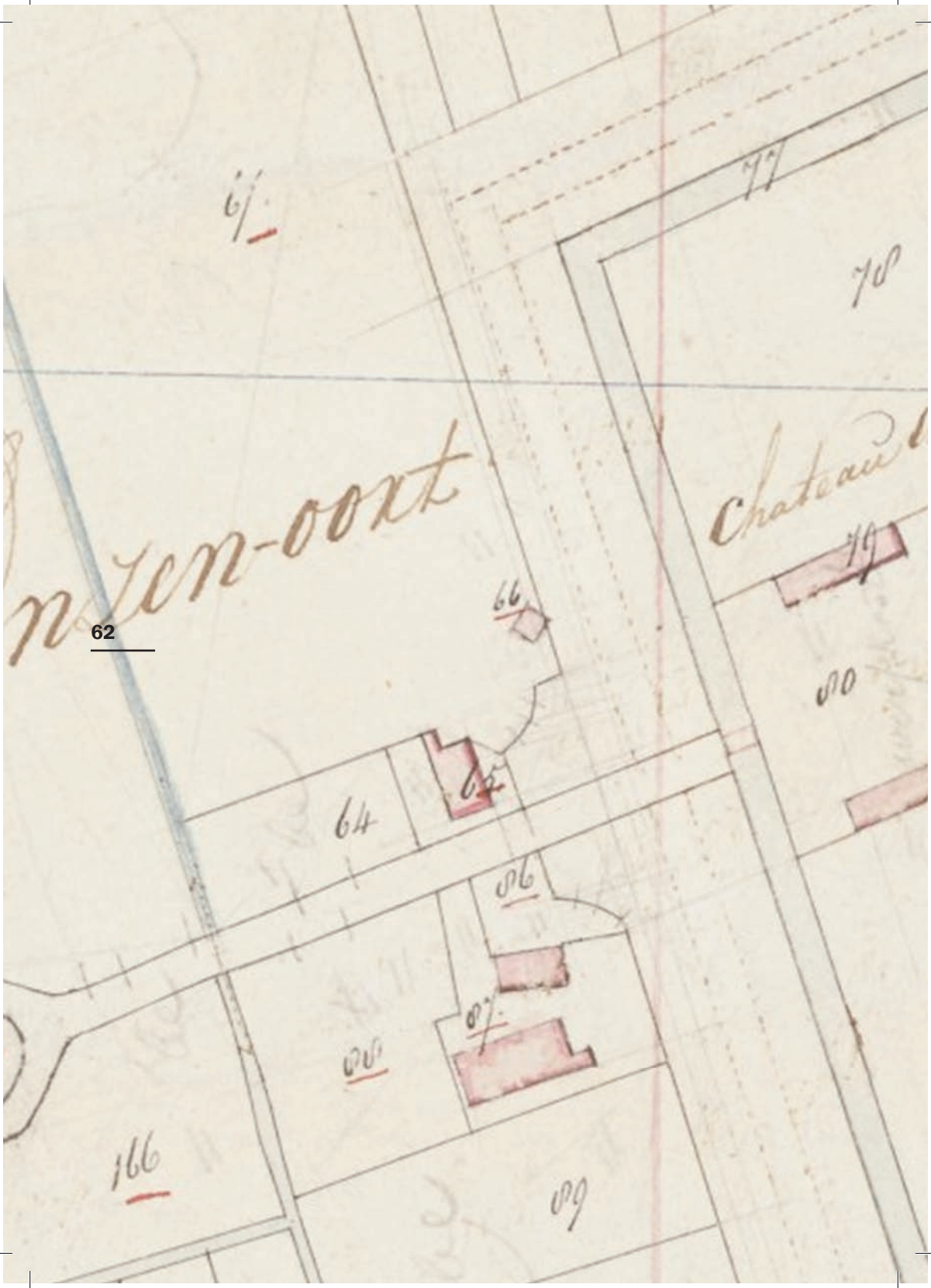
77
78
Chateau
79
80
66
64
65
86
87
88
89
166

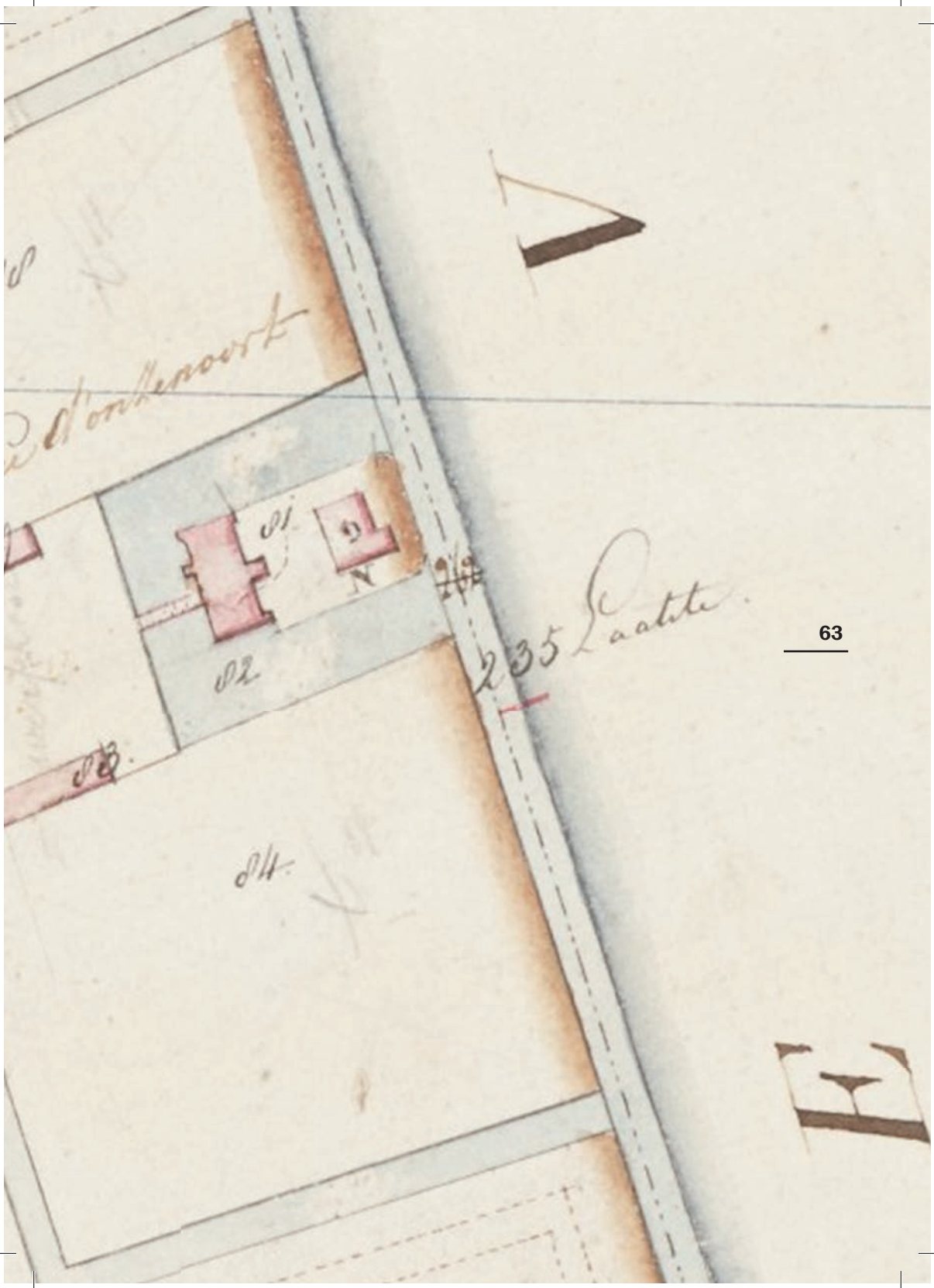
d'ontenoort
81
82
83
84
235 Laatste
E